

אחרונות הטבעת

משה רונן | צילום: עטא עוויסאט

בחברת הקטנה שלהם מסתתר חומר נפיץ פוליטי. אבל כלת פרס ישראל במשפטים רות גביון ועמיתיה, פרופ' פנחס שיפמן וד"ר אבישלום וסטרייך משוכנעים שעכשיו, עם הסיכוי לממשלה בלי חרדים, יש להצעה המהפכנית שלהם, לקחת מהרבנות את המונופול על נישואים וגירושים בישראל, סיכוי טוב לעבור

פרופ' רות גביון, כלת פרס ישראל במשפטים, שולחת אליי מבט רציני, ניי כמו להרגיש את חשיבות הרגע. "הרעיון שלנו מהפכני", היא אומר. דת. "המדינה ויתרה על סמכותה לעסוק בענייני נישואים וגירושים? אנחנו תובעים מנהל להחזיר לעצמה את הסמכות הזאת". על שולחן בית הקפה מונחת, טרייה מהר פוס, החוברת "מטגרת אורחית לנישואין וגירור שין בישראל". נייר עמדה שחור מפרופ' גביון – מי שהייתה המועמדת של ציפי לבני, בקרנציה הקורמת שלה כשרת המשפטים, לבית המשפט העליון – תתמונים עליו גם פרופ' פנחס שיפמן, הממוחה מספר אחת בישראל לדיני משפחה וד"ר אבישלום וסטרייך, מרצה למשפט עברי באוניברסיטה העברית ובמרכז האקדמי למשפט ולעסקים ברמת גן. השניים האחרונים, אנכי, חובשי כיפה. בתוכו מסתתר מה שבשראל נתפס כבר שנים כחומר נפיץ פוליטי: הצעה לקחת מהרבנות את המונופול על נישואים וגירושים בישראל. במילים אחרות: רוצים להתחתן? בכיף. כל מה שאתם צריכים לעשות הוא להוציא רישיון נישואים ולבחור את עורך הטקס שלכם. אם תרצו להתחתן כדת משה וישראל, תוכלו לבחור ברב ואז תהיו רשומים בנשואים גם על פי החוק וגם כהלכה. לא מעוניינים בנישואים דתיים? תוכלו לבחור את עורך טקס שהוסמך לכך על ידי המדינה ושיהיה לכם במלוא טוב – הנישואים שלכם יוכרו על פי חוק, אנכי, היות שלא תיחשבו נשואים על פי ההל-

"זה לא תהליך אנטי דתי", פרופ' גביון, פרופ' שיפמן וד"ר וסטרייך

כה, גם לא תצטרכו לעבור ברבנות אם הנישואים יגיעו אל קיצם. "זו הצעה שתפתור הרבה בעיות", אומר פרופ' שיפמן. "פצצת הזמן המתקתקת של העגונות, מטורבות הגט, פסולי החיתון, האפליה בין ורמים ביהדות, אפליית נשים. ויש כאן גם בניית הוות משותפת לכל אורחי המדינה. ישראליות משותפת, בצד שימור מגוון של זהויות יהודיות". וד"ר וסטרייך בכלל רואה בזה שאלה של זכויות אדם. "ההצעה שלנו מביאה איתה את חופש הרת והחופש מדת", הוא אומר. "את הוכות של כולם להינשא ואת ביטול האפליה המגדרית על ידי הרבנות". "כמהלך גיבוש ההצעה ריברנו עם צעירים רבים, והופתענו מהותעניינות שהם גילו", אומרת גביון. "צעירים – כולל חרדים – שונאים את הרבנות ומחפשים דרך לתת לנישואים שלהם משמעות תרבותית-חברתית. השיטה שאנחנו מציעים נותנת לכולם מקום".

הזדמנות פוליטית נדירה

העיתוי שלהם לא מקרי. "אני נלחם על הר- ברים האלה כבר עשרות שנים", אומר שיפמן, שהקדיש את חייו לחקר והוראת דיני המשפחה בישראל. "פירסמתי מאמר בנושא כבר ב-1972. אבל הפעם יש אפשרות פוליטית נדירה: אם תקום ממשלה בלי המפלגות החרדיות, תיקון כזה עשוי להתקבל".

"הייתה כאן טעות אסטרטגית של כל ממשלות ישראל עד היום", ממשכה גביון. "בקווי היסוד שלהן נכלל תמיד סעיף לפיו לא יהיה שינוי בס- טטוס קו בענייני דת, אלא בהסכמת כל הסיעות המרכיבות את הממשלה. ב-2003, עם ממשלת שרון, שינוי והמפד"ל, היה ניסיון שינוי עם הרעיון של ברית הווגיות, אבל המהלך לא הבשיל בגלל ההתנגדות. עכשיו הלוח ההודמנויות נפתח שוב, עם הקואליציה הנבנית בין הכוחות הליברליים בתוך הציונות הדתית ואנשי מעמד הביניים". "מדובר בציונות דתית בורגנית, שעולמה רומה למעמד הביניים החילוני", מסביר וסטרייך. "רוב הציבור הזה חי במסגרות מעורבות, מחויק במקץ צעות של מעמד בינוני וחי בתוך תכרה חילונית. אצלם אפשר למצוא אווץ קשבת רחבה מאוד".

"יצריך לזכור שבשנים האחרונות הנושא המי גרדי התעורר בקרב הנשים הדתיות האורתודו- קסיות", מוסיפה גביון. "הן הכוח הפעיל היום בציבור הציוני-דתי והן כבר לא מוכנות לכיכור בת מלך פניהם". גם הרומים הלא אורתודוקסיים, כמו הפרפורמים והקונסרבטיבים, התחוקו. "אנחנו או מה בעצם רוצים השלושה לתקוף" "אנחנו מציעים מסגרת חדשה, לא טלאים על המצב הנוכחי", אומר שיפמן. "במדינת ישראל ישנו את ההסדר העותמאני, שבו דיני המעמד האישי – בהם נישואים וגירושים, ירושות, אימוץ וכדומה – הופי קרו בידי העדות הדתיות. לאורך השנים מדינת ישראל העבירה את רוב התחומים לסמכות המדינה, למעט הנישואים והגירושים. המונופול הסמלי של הרבנות נשמר במהלך השנים, אבל נטללו ררכים עוקפת במטרה להרדים את הבעיות שנוצרו: הכירו בנישואים שנערכו מחוץ לישראל, למשל בקפריסין, הכירו במעמד הירועים בציבור, ובצורה מוגבלת גם בנישואים שעורכים כל מיני ירוענים".

הפוליטיקאים מהמפלגות הדתיות דאגו לשמור את המצב. "הטענה שלי כללית יותר. המפד"ל והמפד"ל- גות החרדיות התפתחו בראשיתן כמענה לצרכים המיוחדים של בוחריהן, אבל עם השנים הן הפכו מאמצעי למטרה. במילים אחרות, כדי להצדיק את קיום המפלגות היה צריך לגבש מטרת חד- שות. אחת מהן הייתה המשך קיומם של נישואים וגירושים לפי ההלכה". "המפלגות הדתיות הקריבו את המציאות לשם שמירה על הסמלים שלהן", מוסיפה גביון. "הס-

מלים הפכו יותר חשובים מהמציאות". אבל המציאות, אומר וסטרייך, השתנתה באופן דרסטי בשנים האחרונות. "העלייה הגדולה מבי- רה"מ, רבבות הווגות שלא יכולים להינשא ברבנות ואלפי הווגות שסולדים מהרבנות ולא רוצים להינשא באמצעותה – המציאות הזאת סותרת את הסמל של נישואים ברבנות בלבד". ניסיונות לשנות את הדרך הקיימת התמצו עד כה ברעיון ברית הווגיות, שנידונה כבר עשר שנים, שאמורה לאפשר לפסולי חיתון הסדר ווגיות, כשהמונח "נישואים" יישמר רק לווגיות לפי ההלכה. "אנחנו מציעים רעיון אחר, מהפכני:

פרופ' גביון: "צעירים רבים, גם דתיים, שונאים את הרבנות ומחפשים דרך לתת לנישואיהם משמעות תרבותית-חברתית. השיטה שאנחנו מציעים נותנת לכולם מקום"

המדינה תחזיר לעצמה את הסמכות ותקבע מי יכול להינשא, מה קורה, גברול, בתוך הנישואים, ואיך יוצאים מהנישואים". "פרקטית זה אומר שכל זוג שרוצה להינשא יתייצב בפני פקיד ממונה במשרד הפנים או במשרד המשפטים לקבלת רישיון נישואים לפי קריטריונים שייקבעו בחוק; המבקש צריך להיות פנוי ובגיל מתאים", מפרט שיפמן. "לא יגרת נו רישיונות לנישואים בתוך המשפחה, להרבת במקרים שהות מתירה. גבר לא יוכל לשאת את בתו המאומצת, למשל. וודי אלן לא יקבל רישיון נישואים במדינת ישראל", הוא צוחק.

ואיך מתגרשים? "אנחנו מציעים למחוקק שתי דרכים. האחת היא שהחלטת בית המשפט לענייני משפחה תסיים את הנישואים מבחינת המדינה, לא משנה איך נערך הטקס. והשנייה היא שמי שהתחתן כדת, יהיה חייב להתגרש בבית דין רבני". ברור לכם שהמפד"ל הדתי לעולם לא ישלים עם זה.

"למה לא? זה לא מהלך אנטי דתי. ככה בדיוק מתחתן יהודי חרדי שגר בניו יורק; הוא מקבל רישיון נישואים מהמדינה, ואז פונה אל עורך הטקס, שיכול להיות רב ויכול להיות פקיד בעני רייה, והנישואים הדתיים שלו מוכרים גם על ידי המדינה. אין להם שום בעיה הלכתית לקבל רישיון נישואים מהמדינה של הגויים, או למה שתהיה להם בעיה לקבל רישיון כזה ממדינת ישראל?". וגביון מוסיפה: "קהילות יהודיות בעולם חיות בצורה נוחה מאוד עם המודל הזה. הממסדים הד- תיים יצטרכו אמנם לתור על כסף ועל משורות, אבל לא על כבוד ועל סמלים".

אני מציג סיטואציה בעייתית: זוג שהתחתן עם רב, מתגרש בבית הדין לענייני משפחה. מבחינת המדינה הם גרושים והגבר יכול לשאת אישה אחרת, אבל הוא מסרב לתת לאשתו גט על פי ההלכה. מה עושים? השלושה מציעים את הפתרון הנהוג במדינות רבות, בהן צרפת, קנדה וארה"ב, המאפשרות לאישה יהודייה לתבוע משיצויים גרו- לים מסרבו גט. כך, הם אומרים, תיפתר גם בעיית הממורות המאיימת על עגונות שמבקשות להיכנס לווגיות עם גבר אחר. לעומת זאת עבור נשים שיתחתנו רק אורחית, שאלת הממורות תהפוך בלתי רלוונטית מלכת חילה. "אישה כזו לא תהיה חייבת בגט, ולכן אם תינשא לגבר אחר לאחר גירושה לא תהיה בעיית

מה הם היו אומרים: "נישואים הם מוסד נפלא. אבל מי רוצה לגור במוסד?" | גראצ'ו מרקס

לא שוללים את זה", היא מעיפה מבט לעבר שני חבריה הדתיים. "גם כאן אנחנו מעבירים את האחריות למחוקק. שהכנסת תחליט. זו סמכותה של המדינה". "זה צריך להיות משחק חופשי של הכוחות הפוליטיים והחברתיים במדינה", מסכים שיפמן. "אבל כתבנו בנייר העמדה שגם אם המחוקק לא יתיר נישואים כאלה, בני הווג עדיין יהיו זכאים לזכויות הממוניות הנובעות מהנישואים, כמו ירושה ופנסיה", מוסיף וסטרייך, ושיפמן מסתייג, "זו רעתו של אבישלום, לא בכורח גם דעת".

שמש על בית הקפה בשכונת בקעה הירושלמית, שבה פועל קולנוע בשבת גם בלב עיר הקודש, והמקום כשה שבו יכולים גם וסטרייך ושיפמן לשבת, מלא חילונים. הקישור הזה בין התיים וחילונים, בין "הודית" ו"דמוקרטית", היה אחת המשימות שגביון נטלה על עצמה לפני שמונה שנים, כשהקימה את מרכז מציל"ה – מחשבה ציונית, יהודית, ליברלית והומניסטית – שבמסגרתו גובש גם נייר העמדה הטרי בנושא הנישואים והגירושים.

השבוע מתכננים השלושה לפנות לראשי כל הרשימות בכנסת ולתאם פגישות כדי להציג את המהלך. "אנחנו נשכנע אותם שמבחינת האינטרס של המדינה זה ההסדר הנכון היחיד", אומרת גביון.

פרופ' שיפמן: "ככה בדיוק מתחתן גם יהודי חרדי מניו יורק, אין להם בעיה הלכתית לקבל רישיון נישואים מהמדינה של הגויים, אז למה שתהיה בעיה לקבל מישראל?"

ממורת, אומר וסטרייך. "אנחנו צופים שהצעה תהיה השפעת לוואי גם בעניין הגיוה. הממסד הרבני יתרכך. ברגע שתהיה להם תחרות, יהיה להם אינטרס להגמיש את הליך הגיוה והם ינסו לפתור גם את עניין העגונות, כי כל זרם יצטרך להתאמץ למכור את מרכולתו".

לא מודאגים מבט

דווקא סביב עניין הנישואים החד מיניים עולה באוויר לראשונה תחושה קלה של מחלוקת. לשאלה האם שני גברים או שתי נשים יוכלו לקבל רישיון נישואים משיבה גביון בהיסוס. "אנחנו

מעשים טובים

יום מעשים טובים

5 במרץ 2013

משהו טוב לכל אחד

ביום מעשים טובים כל אחד יכול לעשות טוב

תל אביב	כיכר רבין	ירי תברתי - סביבת עם הופעות, מתחם ווינטאג' של יצו ומתחם קטנטונים בדגש ירוק
תל אביב	שוק האיכרים בנמל	פעילויות לכל המשפחה בנושאי מיחזור ואיכות הסביבה
ירושלים	פארק המטילה בשכונת גוננים (ליד צומת אורנים)	פארק החלה השני של פארק המטילה באירוע קהילתי מיוחד
רחובות	מתחם קרית משה	הפינוי ושוק קה"תן
נת-ים	כיכר המצבה	ירי מציאות חגיגי
נמר טנא		ירי מעשים טובים לתמן אונולטיות מיוחדות
קדימה צפון	רחבת המתנ"ס	הפינוי ייחודי בנושא שמירה על הסביבה
חיפה	מיכיר ספר עד מרכז חורב בציר מוריה	הפינוי של מעשים טובים בהובלת רשות הציירים של עיריית חיפה

הורים, ילדים, קטנטנים וגדולים – כולם מחזמים, הכניסה חופשית.

אין צורך בהרשמה מראש

בנק הפועלים

ביתאוראסן וזממיכיל

להצטרפות: *9093

good-deeds-day.org.il